

ZIJAD HALILOVIĆ
KOMISIJA ZA OČUVANJE NACIONALNIH SPOMENIKA BIH, SARAJEVO

NEKROPOLA SA STEĆCIMA I NIŠANIMA U FALETIĆIMA

APSTRAKT: U srednjem vijeku na području Sarajevskog i Visočkog polja formirana je župa Vrhbosna, koja je obuhvatala prostor gornjeg toka rijeke Bosne i slivove njenih pritoka Miljacke, Željeznice i Zujevine. Sa prvim dolaskom osmanske vojske, prostor župe Vrhbosna pretvoren je u Bosansko krajište, koje se pod ovim imenom prvi put spominje u pismu hercega Stjepana Vukčića Kosače od 19. jula 1453. godine. Bosansko krajište je označavalo prostor, koji je bio pod upravom Osmanskog carstva od početka njihove stalne vlasti u župi Vrhbosna (1448) do pada Bosanskog kraljevstva i osnivanja Bosanskog sandžaka (1463). U sumarnom katastarskom popisu iz 1455. godine Faletići su upisani kao puste mezre sa prihodom od 100 akči i predstavljale su timar Muslim-hodže, dok se u popisu iz 1468. godine spominju kao pusto selo. Ovim radom pored historijskog prikaza, obuhvaćena je i tehnička obrada stećaka i nišana u Faletićima.

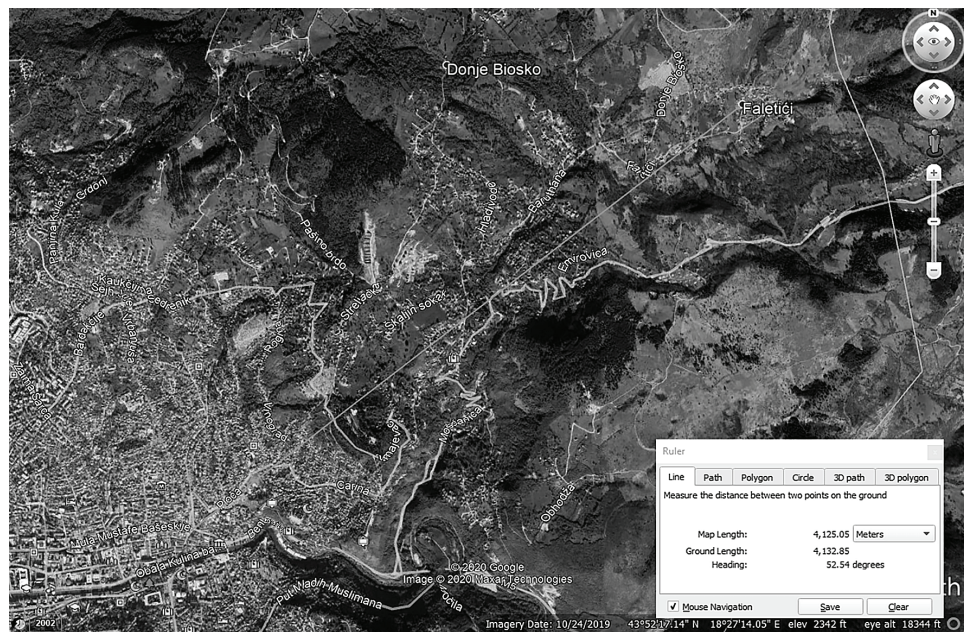
KLJUČNE RIJEČI: stećci, nišani, Faletići, Stari Grad Sarajevo

ABSTRACT: The parish of Vrhbosna was formed in the Middle Ages, in the area of Sarajevo and Visoko plateau, covering the area of the upper course of the River Bosna and the basins of its tributaries Miljacka River, Željeznica and Zujevina rivers. With the arrival of the Ottomans and their troops, the area of Vrhbosna parish transforms into *Bosansko krajište* (Bosnian Frontier) and, the first time it appears under this name was in the letter of *herzog* (duke) Stjepan Vukčić Kosača, dated July 19th 1453. *Bosansko krajište* (Bosnian Frontier) marked the territory under the Ottoman Empire administration from the beginning of their permanent rule in the parish of *Vrhbosna* (1448) until the fall of the Kingdom of Bosnia and the establishment of the Bosnian Sanjak (1463). In the summary cadastral census from 1455, Faletići is listed as a devastated village with an income of 100 *akche* and represented the *timar* (a fief) of Muslim Hodja, while in the census from 1468 it is mentioned as a deserted village. In addition to the historical presentation, this work also covers the technical processing of *stećaks* and *nišani* (Islamic gravestones) in Faletići.

KEYWORDS: *stećci*, *nišani*, Faletići, Stari Grad Sarajevo

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Naselje Faletići je od Sarajeva, centralnog dijela grada – Baščaršije, udaljeno 4km zračne linije u pravcu sjeveroistoka, na nadmorskoj visini od 808 m, geografskoj dužini 43°52'58"N i geografskoj širini 18°28'19"E.¹ Teritorijalno pripada Mjesnoj zajednici Mošćanica, Općina Stari Grad Sarajevo. (Sl. 1.).

Sl. 1. Udaljenost naselja Faletići od Baščaršije, google snimak

U katastarskim knjigama lokalitet se nalazi na prostoru označenom kao k.č. 967, posjedovni list broj 342, upisan u zk uložak broj 342, k.o. Faletići, Općina Stari Grad Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina. (Sl. 2.).

HISTORIJSKI PODACI

Na postojanje naseljenosti područja sarajevske regije iz perioda prahistorije upućuju ostaci nekoliko istraženih lokaliteta, kao što su: Butmir, Soukbunar, Zlatište, Debelo Brdo i drugi, od kojih najvredniju pažnju zavrđuje „neolitska butmirska kultura“.²

U Faletićima, iznad vrela Mošćanice na jednoj velikoj zaklonjenoj stijeni, koja strmo pada prema Dubokom potoku evidentirane su dvije gradine (Velika i Mala), koje su međusobno povezane. Ispod spomenutih gradina na vrelu Mošćanice, pronađeno je prahistorijsko koplje, koje se datira u bronzano i željezno doba.³

1 www.google-earth.com (16. april 2012.)

2 Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije*, Izabrana djela, knj. I, Sarajevo, 1985, str. 37-42.

3 Arheološki leksikon Bosne i Hercegovine, Tom III, Sarajevo; Zemaljski muzej BiH 1988, str. 57.

Sl. 2. Kopija katastarskog plana

Od kasnog brozanog doba (od sredine XI do sredine VIII st. p.n.e.), pa sve do rimskog osvajanja (9. godine n.e.) u gornjem području Bosne i Vrbasa evidentirana je jedinstvena kulturna grupa („srednjobosanska kulturna grupa“), koja na istoku doseže do planine Romanije, a na zapadu do Jajca. Iz pisanih izvora rimskog doba utvrđeno je da su na tom prostoru bile plemenske teritorije Desidijata, politički aktivnog plemena početkom nove ere sa glavnim uporištem u Brezi. Na prostoru Breze pronađen je nadgrobni spomenik plemenskog starješine („princeps Daesitiatum“), a tu je vjerovatno bila i završna tačka ceste „a Salona ad He . . . , castellum Daesitiatum“, koja je izgrađena 20/21. godine nove ere. U rimsko doba karakterističan je razvoj gradskih naselja koja su izrasla na bazi konjuktivnih grana

ekonomike: rudarstva i ljekovitih izvora. Tako se na području Sarajeva formirala kolonija Aquae S(ulphureae).⁴

U srednjem vijeku na području Sarajevskog i Visočkog polja formirana je župa Vrhbosna, koja je obuhvatala prostor gornjeg toka rijeke Bosne i slivove njenih pritoka Miljacke, Željeznice i Zujevine.⁵

Na teritoriji župe Vrhbosna, prema mišljenju historičara sredinom X. stoljeća bio je smješten utvrđeni grad Katera, jedan od dva grada koji se spominju u djelu bizantskog vladara Konstantina VII Porfirogeneta (*De administrando imperio*).⁶ Nastanak feudalnih oblasti pratio je proces rastakanja ranofeudalnih župa, jer ranije "župe nisu odgovarale kasnofeudalnom konceptu vlasti". Krajem XIV i početkom XV stoljeća na prostoru nekadašnje župe Vrhbosna formirane su župe; Vrhbosna, Gradčac-Smučka, Mokro-Glasinac i Pale. Centralni dio ranije oblasti zadržao je stari naziv, dok su novoformirane župe dobile naziv po utvrđenjima i trgovima, koji su postali centri oblasti. Župa Gradčac-Smučka je ostala u oblasti kojom je neposredno gospodario bosanski kralj, u tzv. – "*contrata del re*" – Kraljevoj oblasti. To je prostor u slivu rijeke Zujevine (današnje područje Hadžića), dok je područje oko ušća rijeke Zujevine u rijeku Bosnu ostalo u okviru župe Vrhbosne. Ostale tri župe bile su sastavni dio zemlje Pavlovića. Ovakva organizacija održala se tokom prve polovice XV stoljeća, jedina promjena uslijedila je 1435/36. godine vezano za vlast nad župom Vrhbosna. Uz pomoć Osmanlija spomenute godine, Kosače su zagospodarile središtem župe Vrhbosna – grad Hodidjed i njenim većim dijelom. Ekspanzija se odvijala preko područja današnje općine Trnovo.⁷

Sa prvim dolaskom osmanske vojske, prostor župe Vrhbosna pretvoren je u Bosansko krajište, koje se pod ovim imenom prvi put spominje u pismu hercega Stjepana Vukčića Kosače od 19. jula 1453. godine.⁸ Bosansko krajište je označavalo prostor koje je bilo pod upravom Osmanskog Carstva od početka njihove stalne vlasti u župi Vrhbosna (1448) do pada Bosanskog kraljevstva i osnivanja Bosanskog sandžaka (1463). U sumarnom katastarskom popisu iz 1455. godine Bosansko krajište se spominje pod nazivom Vilajet Hodidjed, prema glavnoj utvrdi, a zatim pod imenom Vilajet Saray-ovasi, prema trgovištu u tom vilajetu.⁹

Prema spomenutom popisu, timarima posade grada Hodidjeda dodijeljeno je 31 cijelo i dio jednog sela te tri puste mezre. U selima je bilo 437 porodica i 20 udovica. Sela i mezre donosili su posadi Hodidjeda naturalnu rentu u vrijednosti od 39 244 akče, dok je cjelokupni dohodak posade Hodidjed, uključujući i plate u novcu od po 700 akči godišnje za devetoricu članova posade, iznosio 45 544 akče. Mezre

4 Pavao Anđelić, *Bobovac i Kraljeva Sutjeska (Stolna mjesta bosanskih vladara u XIV i XV vijeku)*. Sarajevo: «Veselin Masleša», 1973, str. 222, 223.

5 Vesna Mušeta-Aščerić, *Srednjovjekovna naselja na mjestu današnjeg Sarajeva u Prilozima istoriji Sarajeva*. Sarajevo: Radovi sa naučnog simpozijuma «Pola milenija Sarajeva» održanog od 19. do 21 marta 1993. godine. Institut za istoriju i Orijentalni institut, 1997. str. 36.

6 Ibidem, str. 241.

7 Vesna Mušeta – Aščerić, *Sarajevo i njegova okolina u XV stoljeću između zapada i istoka*. Sarajevo: Sarajevo Publishing, 2005. str. 17.

8 Hazim Šabanović, *Bosansko krajište 1448–1463*. Sarajevo: Godišnjak istorijskog društva BiH, IX, 1957, str. 177.

9 Ibidem, str. 181.

Bakije i Hvaletići (Faletići) su bile puste i donosile su prihod od po 100 akči, a predstavljale su timar Muslim-hodže.¹⁰

U osmanskome agrarnom sistemu mezra je oranica, a termin potječe od arapske riječi *zerea*, što u prijevodu znači sijati. Osmanisti srednjovjekovni termin selište, prenose na mezru pa tako i Hazim Šabanović terminom mezra označava staro selište, napušteno ili raseljeno selo. U srednjovjekovnoj terminologiji selište označava napušteno selo, u nekim slučajevima se pojavljuje i kao napuštena kuća sa okućnicom, zatim kao baština, a negdje opet i kao imanje koje je naslijedila porodica.¹¹ U popisu iz 1455. godine Faletići su upisani kao puste mezre, a u popisu iz 1468. godine kao pusto selo.¹²

PRETHODNA ZAKONSKA ZAŠTITA

U Prostornom planu BiH do 2000. godine nekropole sa stećcima sa područja općine Stari Grad Sarajevo se ne spominju.¹³

Nekropola sa stećcima u Faletićima je evidentirana pod nazivom; *Nekropola stećaka Savića brdo, Faletići, Stari grad Sarajevo*, gdje je sačuvano oko 50 stećaka datiranih u kasni srednji vijek. Nekropola nije bila upisana u Registar spomenika kulture Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine.¹⁴

Na 54. sjednici Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika održanoj od 4. do 6. marta 2012. godine proglašena je nacionalnim spomenikom BiH pod nazivom; *Historijsko područje – Nekropola sa stećcima i nišanima u Faletićima, Stari Grad Sarajevo*.¹⁵

ISTRAŽIVAČKI I KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI

Istraživačke radove u smislu evidentiranja i prikupljanja podataka o stećcima i nišanima vršili su Šefik Bešliagić i Vejsil Ćurčić.¹⁶ Konzervatorsko – restauratorski radovi na stećcima i nišanima nisu rađeni, osim na nišanu br. 23, koji se nalazi u prostorijama Brusa bezistana.

OPIS NEKROPOLE SA STEĆCIMA NA LOKALITETU U FALETIĆIMA

Nekropola sa stećcima se nalazi na platou ispod Savića brda, zapadno od naselja Faletići, zajedno sa aktivnim muslimanskim grobljem. Na lokalitetu je evidentirano 57 stećaka; 51 sanduk i 6 sljemenjaka. (Sl. 3.).

10 Ibidem, str. 184, 211, 219.

11 Mušeta – Aščerić, *Sarajevo i njegova okolina u XV stoljeću između zapada i istoka*, str. 64.

12 Ibidem, str. 67.

13 Grupa autora, *Prostorni plan Bosne i Hercegovine, faza b – valorizacija, prirodne i kulturno-historijske vrijednosti*, Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu i Urbanistički zavod za Bosnu i Hercegovinu Sarajevo, Sarajevo, 1980. str. 50.

14 Dopis Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta br: 07-40-4-4066-1/11, od 27. 9. 2011. godine, dostavljen Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika 30. 9. 2011. godine.

15 Službeni glasnik BiH, broj: 74/12, 1/21, 75/22.

16 Šefik Bešliagić, *Stećci, kataloško-topografski pregled*. Sarajevo: Veselin Masleša, 1971, str. 174; Vejsil Ćurčić, „Starinsko oružje u Bosni i Hercegovini“, Sarajevo: GZM, LV, 1943., + Fotografija Sl. 116a. Muslimanski nišan s isklesanom rukom i sabljom iz Faletića kraj Sarajeva, str. 106.

Sl. 3. Plan nekropole sa stećcima jpg i pdf, izradila Amra Popržanović dipl. ing. arh.

Spomenici su srednje klesani, većinom utonuli, a neki su prevrnuti i oštećeni. Na stećcima nema ukrasa, osim što su na 6 sanduka vidljiva pravougaona udubljena – korita. Stećci su poredani u nizu kosom od sjevera ka jugu, orijentirani su u pravcu sjeverozapad – jugoistok, osim stećaka br. 1, 6, i 35, koji su orijentirani u pravcu jugozapad – sjeveroistok. (Sl. 4.)

Sl. 4. Centralni dio nekropole u Faletićima

Na Planu nekropole, stećci na kojima su vidljiva pravougaona udubljenja – korita, označeni su sljedećim rednim brojevima;

Stećak br. 10. – sanduk sa pravougaonim udubljenjem – korito, bez ukrasa, uto-
nuo, obrastao lišajevima i mahovinom, orijentiran u pravcu sjeverozapad – jugoistok,

- dimenzije stećka su: 175x68x5 cm,
- dimenzije korita su: dužina 145 x širina 40 x dubina 19 cm.

Stećak br. 12. – sanduk sa pravougaonim udubljenjem – koritom, bez ukrasa, uto-
nuo, oštećeno korito sa jugozapadne bočne strane, obrastao lišajevima i maho-
vinom, orijentiran u pravcu sjeverozapad – jugoistok,

- dimenzije stećka su: 110x68x28 cm.

Stećak br. 17. – sanduk sa pravougaonim udubljenjem – koritom, bez ukrasa, uto-
nuo, obrastao lišajevima i mahovinom, orijentiran u pravcu sjeverozapad – jugoistok,

- dimenzije stećka su: 192x76x14 cm,
- dimenzije korita su; dužina 143 x širina 42 x dubina 13 cm, (Sl. 5).

Sl. 5. Udubljenje – korito na stećku br. 17.

Stećak br. 21. – sanduk sa plitkim pravougaonim udubljenjem – koritom, bez ukrasa, uto-
nuo, obrastao lišajevima i mahovinom, orijentiran u pravcu sjeveroza-
pad – jugoistok,

- dimenzije stećka su: 86x70x22 cm,

Stećak br. 34. – sanduk sa pravougaonim udubljenjem – koritom, bez ukra-
sa, uto-
nuo, obrastao travom, lišajevima i mahovinom, u radijusu od 30-50 cm oko
stećka raspoređeni su noviji ukopi, orijentiran u pravcu sjeverozapad – jugoistok,

- dimenzije stećka su: 124x79x13 cm,
- dimenzije korita su: dužina 97 x širina 44 x dubina 8 cm.

Stećak br. 52. – sanduk sa pravougaonim udubljenjem – koritom, bez ukra-
sa, uto-
nuo, obrastao travom, lišajevima i mahovinom, na udaljenosti do 70 cm od
stećka sa sjeverozapadne strane nalazi se željezna ograda sa betonskom podlogom,
orijentiran u pravcu sjeverozapad – jugoistok,

- dimenzije stečka su: 168x76x42 cm,
- dimenzije korita su: dužina 120 x širina 44 x dubina 18 cm (Sl. 6.).

Sl. 6. Udubljenje – korito na stečku br. 52.

STANJE STARIH NIŠANA U MEZARJU FALETIĆI¹⁷

Uz samu nekropolu sa stećcima u groblju Faletići nalazi se dvadesetak starih nišana. Najstariji od njih je veća rustična stela situirana ispod nekropole stećaka sa poluloptastim izbočinama i završetkom sličnim uspravnim stećcima sa krovom na dvije vode (nišan br. 22.). To je nožni nišan, dok se uzglavni (nišan br. 23) danas nalazi u Brusa bezistanu, depadansu Muzeja Sarajeva. Od nišana br. 22. uz desnu ivicu nekropole stećaka smješteni su ostali stari nišani. Svi muški nišani su sa turbanom u gužve, a svi ženski nišani su u obliku stele. Niz starih nišana se završava jedinim nišanom sa natpisom iz 1921. godine. Nišan br. 23. sadrži sa sve četiri strane poluloptaste izbočine i na vrhu, pored njih sadrži ukras polumjeseca, predstave životinja – jelena i srne, ispružene ruke, sablje i luka.

Nišan br. 1. – muški nišan sa turbanom u gužve kvadratne osnove 17x17 cm i visine 72 cm sa natpisom na arapskom jeziku napisanim sulus stilom arapskog pisma.

1340 قنس ةحت افلا من حور كن اغا دمحم نبا ها دب ع ك ي ح ا ج ا ل ا ل روف غم ل و موح رمل ا

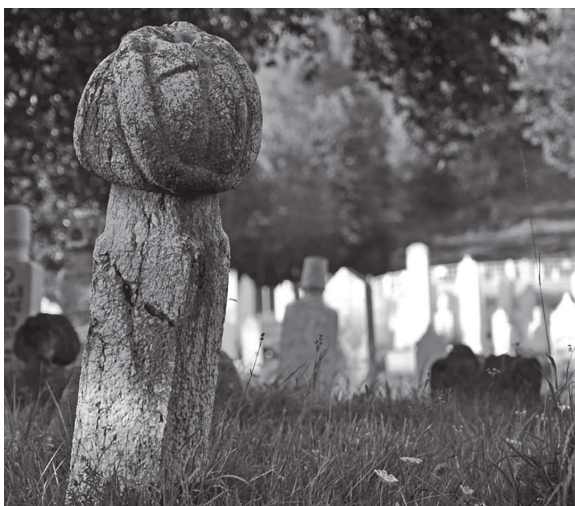
Pomilovani i oprošteni Hadžiahic Abdulah, sin Mehmed-age. Fatiha za njegovu dušu. Godina 1340 (1921). (Sl. 7.)

Nišan br. 13. – muški nišan sa turbanom u gužve, bez natpisa, dimenzije nišana su: 21x18x100 cm (Sl. 8.).

¹⁷ Hazim Numanagić, *Stari nišani u mezarju Faletići, Stari Grad Sarajevo* – elaborat dostavljen Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika dana 23. 5. 2012. godine.

Sl. 7. Nišan br. 1. sa natpisom.

Sl. 8. Muški nišan sa turbanom u gužve, broj 13.

Nišan br. 22. – donožni nišan u obliku stele, bez natpisa sa polujabućicama na tri strane, dimenzija nišana su: 40x21x130 cm. (Sl. 9.) Prilikom postavljanja željezne ograde sa betonskom podzidom u periodu od 2007. - 2009. godine izvršeno je i uspravljanje nišana br. 22. i postavljanje betonske podloge.

Sl. 9. Donožni nišan u formi stele br. 22.

Nišan br. 23. – nišan u obliku trapezida sa krovom na dvije vode, bez natpisa sa polujabućicama u vidu reljefnog ispupčenja na sve četiri strane u gornjem dijelu.

Na prednjoj strani nalazi se polujabućica ispod koje je polumjesec sa krakima okrenutim prema gore, a u donjem desnom uglu je predstava životinje, u ovom slučaju srne. Na suprotnoj (poledini) strani nalazi se samo polujabućica u gornjem dijelu. Na lijevoj strani nišana nalazi se u gornjem dijelu pri samom vrhu polujabućica,

zatim ispružena ruka prema dolje i sablja. U donjem dijelu nalazi se predstava jelena sa rogovima i glavom okrnutom nasuprot srne s prednje strane. (Sl. 10.)

Na desnoj strani nišana nalazi se polujabučica i luk. (Sl. 11.)

Sl. 10. Doglavni nišan iz Faletića, broj 23. prednja strana sa motivima polujabučice, polumjeseca i srne i bočna strana sa motivima polujabučice, ruke, sablje i jelena, danas u Brusa bezistanu, depadansu Muzeja Sarajeva.

Sl. 11. Doglavni nišan iz Faletića, broj 23. bočna strana sa motivima polujabučice, luka i strijele i polujabučice sa poledini nišana, danas u Brusa bezistanu, depadansu Muzeja Sarajeva.

Dimenzije nišana su; širina pri vrhu 46 (53 na sredini; 60 pri dnu) x debljina 33 (33 na sredini, pri dnu 40/45) x visina 164 cm (168 cm uključujući i poluloptastu izbočinu). Dimenzije postamenta su; širina 80 x debljina 72, 50 x visina 55, 50 cm.

ZAKLJUČAK

Poseban značaj lokalitetu sa stećcima i nišanima u Faletićima daje izmiješanost i preklapanje grobalja iz različitih historijskih razdoblja – srednjovjekovni grobovi sa stećcima i muslimansko groblje iz perioda 16-19, odnosno 20. stoljeća, što potvrđuje kontinuitet sahranjivanja na ovom području.

Stećci se javljaju kao dio neprekinutog sepulkralnog kontinuiteta na bosanskom području, čiji korijeni sežu duboko u prahistorijsko vrijeme, gdje se uočava njihova vezanost za lokalitete starijih epoha – prahistorijska naselja i kulturna mjesta, antičke aglomeracije i groblja, kasnoantičke i ranosrednjovjekovne crkve i utvrđene gradove. Oni su impresivan dokaz rastuće ekonomske moći bosanskog feudalnog društva u XIV stoljeću, otvaranja rudnika, pojačane urbanizacije, te želje pojedinaca da svoj status i moć prikažu kroz izvanjski izgled nadgrobno spomenika. Njihova geneza i razvoj može se pratiti od sredine XII do početka XVI stoljeća.

Na lokalitetu se nalazi 57 stećaka, od toga 51 u obliku sanduka i 6 u obliku sljemnjaka i 22 nišana. Stećke karakterišu sanduci sa pravougaonim udubljenjem – koritom, dok su nišani u obliku stele i sa turbanom u gužve. Jedan nišan je izmješten sa lokaliteta i prenesen u Muzej grada Sarajeva. Izložen je u prostorijama Brusa bezistana. U obliku je trapezoida sa krovom na dvije vode. Na njemu se nalaze ukrasi polujabuke, polumjeseca, predstava životinja – srne i jelena, ispružene ruke, sablje i luka.

SUMMARY

The site with stećaks and the gravestones in Faletići is of a particular importance due to the mix and overlapping of cemeteries from different historical periods; the medieval necropolis of stećaks, and a Muslim cemetery from the 16th-19th and 20th centuries, which confirms the continuity of this burial site.

The *stećaks* appear as part of sepulchral continuity, unbroken in the Bosnian area, with its roots deep into prehistoric times, where their connection to the localities of older epochs can be observed - prehistoric settlements and cult places, ancient agglomerations and cemeteries, late antique and early medieval churches and fortified cities. These objects are an impressive proof of growing economic power of the Bosnian feudal society in the 14th century, opening of mines, increased urbanization, and the desire of individuals to express their status and power through the external appearance of the tombstone. The genesis and development of these marks can be traced from the middle of the 12th to the beginning of the 16th century.

The site contains of total 57 stećaks, out of which 51 are in a form of a chest while 6 are ridge/saddle roofed ones, and 22 Islamic gravestones (*nišan*). Stećaks are characterized by their chest shaped form with a rectangular depression - a bed, while the nišans are in the shape of a stele with a headgear in shape of the cloth winded turban. One *nišan* was moved from the site and transferred to the Museum of Sarajevo. It is exhibited in the premises of the *Brusa Bezistan*. It is made in the shape of a trapezoid with a gabled roof and contains decorations such as a half apple, a crescent moon, a representation of animals - a roe deer and a deer, an outstretched hand, a sabre, and a bow.

LITERATURA

1. Anđelić, Pavao, *Bobovac i Kraljeva Sutjeska (Stolna mjesta bosanskih vladara u XIV i XV vijeku)*. Sarajevo: Veselin Masleša, 1973.
2. Arheološki leksikon Bosne i Hercegovine, Tom III, Sarajevo; Zemaljski muzej BiH, 1988.
3. Bešlagić, Šefik, *Stećci, kataloško-topografski pregled*. Sarajevo: Veselin Masleša, 1971.
4. Čurčić, Vejsil, *Starinsko oružje u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: GZM, LV, 1943., + Fotografija Sl. 116a. Muslimanski nišan s izklesanom rukom i sabljom iz Faletića kraj Sarajeva.
5. Grupa autora, *Prostorni plan Bosne i Hercegovine, faza b – valorizacija, prirodne i kulturno-historijske vrijednosti, Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakultet u Sarajevu i Urbanistički zavod za Bosnu i Hercegovinu Sarajevo*, Sarajevo 1980.
6. Mušeta –Aščerić, Vesna, *Sarajevo i njegova okolina u XV stoljeću između zapada i istoka*, Sarajevo: Sarajevo Publishing, 2005.
7. Mušeta-Aščerić, Vesna, "Srednjovjekovna naselja na mjestu današnjeg Sarajeva" u *Prilozima istoriji Sarajeva*. Sarajevo: Radovi sa naučnog simpozijuma «Pola milenija Sarajeva» održanog od 19. do 21 marta 1993. godine. Institut za istoriju i Orijentalni institut, 1997.
8. Numanagić, Hazim, *Elaborat – Stari nišani u mezarju Faletići, Stari Grad Sarajevo*.
9. Skarić, Vladislav, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije*, Izabrana djela, knj. I, Sarajevo, 1985.
10. Službeni glasnik BiH, broj: 74/12, 1/21, 75/22.
11. Šabanović, Hazim, *Bosansko krajište 1448–1463*. Sarajevo; Godišnjak istorijskog društva BiH, IX, 1957, str. 177.
12. www.google.earth.com (preuzeto dana 16. april 2012.)
Tehnički snimci (snimak stećaka i skica nekropole); dana 19. 10. 2011. mjerili i snimali: Zijad Halilović, saradnik za arheologiju i Amra Popržanović, dipl. ing. arh. – pripravnik u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika BiH, koja je i izradila plan nekropole.
Fotografije snimljene 03. 05. 2011. godine; fotografirao: Zijad Halilović (fotografirano digitalnim fotoaparatom Canon EOS 450D)

